

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıda yer alan soruların Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanı Zehra Zümrüt SELÇUK tarafından yanıtlanması için gereğini saygılarımla arz ederim.

Ünal DEMİRTAŞ

Zonguldak Milletvekili

Dokuma, hazır giyim ve deriden oluşan tekstil iş kolu Türkiye’de, imalat sanayi içinde üretim, ihracat ve istihdam alanlarında öne çıkan sektörlerdendir. Türkiye, tekstil sektörünün hammaddesi olan pamuk açısından zengin olduğu kadar, coğrafi konumu açısından da önemli avantajlara sahiptir. Nitekim bu nedenle Cumhuriyet’in ilk yatırımları bu sektördedir. Türkiye bu avantajları sonucunda Avrupa’daki perakende şirketlerin tercih ettiği ülke konumuna gelmiştir. Avrupa Birliği’nin Çin’den sonraki en büyük tedarikçisi olan ülkemiz, 1990’larda Avrupa’ya en büyük hazır giyim ve tekstil ihracatı yapan ülke durumuna gelmiştir. Tekstil sektöründe 1980’lerde başlayan yükseliş 2000’li yıllarda, yıllık %20,5 büyüme ile ihracat içindeki payını artırmıştır.

Ancak yıllar içinde tekstil sektörü gerektiği gibi desteklenmemiş ve doğru adımlar atılmamıştır. Tekstil ve hazır giyim sektöründe faaliyet gösteren firmalar bir süredir ciddi finansman sorunları yaşamaktadır. Yetersiz miktarda verilen krediler, kredi faizlerindeki yükseklik ve vadelerin kısa olması sektörü zora sokan unsurlardır. Bu durum yeni yatırım yapma imkanının azaltmakta, firmaların büyük mali sorunlar yaşamasına neden olmaktadır. Ülkemizdeki güvensiz yatırım ortamı nedeniyle yabancı sermaye girişinde büyük bir azalma vardır. Hatta özellikle son yıllarda ülkemizdeki mevcut yabancı sermayede çıkış yaşandığı görülmektedir. Bu nedenle 2000’li yılların başındaki hızlı yükselişin aksine, bugün tekstil sektörü çok büyük bir düşüş yaşamaktadır. Buna tüm dünyayı etkileyen covid 19 salgını nedeniyle taleplerin düşmesi de eklenince sektör daha da daralmıştır.

Türkiye’nin, tekstil ve hammaddeleri ihracatında, ilk sırada yer alan Almanya’ya ihracatımız 2019 yılı Ocak-Aralık döneminde %2, ikinci sırada yer alan İtalya’ya ihracatımız %8,5, üçüncü sırada olan ABD’ye ihracatımız ise %3,2 oranında azalmıştır. Ülkemizin, 2019 yılı Ocak-Aralık dönemi toplam tekstil ve hammaddeleri ihracatı ise %5,5 oranında azalmıştır. 2019 yılı Aralık ayında toplam tekstil ve hammaddeleri sektörü ihracatının, genel ihracatımız içerisindeki payı %5 olarak gerçekleşmiştir.

Oysa tekstil, yarattığı istihdam ve ihracattaki payı ile desteklenmesi ve modern teknoloji ile buluşturulması gereken sektörlerin başında yer almaktadır.

AKP’nin yanlış teşvik ve ekonomi politikaları nedeniyle, tekstil ve hazır giyim sektöründeki büyüme yerini hızlı bir düşüşe bırakırken, bundan en çok etkilenen tekstil ve hazır giyim sektöründe çalışanlar olmuştur. Daralan sektörde, haksız rekabet koşulları içinde pek çok iş yeri kapanmış, çok sayıda çalışan işsiz kalmıştır. Kalan işyerlerinde ise sektörün içinde bulunduğu sıkıntılı ekonomik tablonun bedelini yine işçiler ödemektedir. Sektörde uzun saatler boyunca, güvencesiz bir şekilde çalışmaya mecbur bırakılan işçiler çok düşük ücretler almaktadır. Tekstil sektörü sendikalaşmanın çok düşük, güvencesiz ve kayıtdışı çalışmanın ve ucuz iş gücünün ise yaygın bir şekilde görüldüğü bir çalışma alanı haline gelmiştir.

Tekstil ve hazır giyim sektörü emek yoğun çalışılan sektörlerden biridir. Sektörün yapısal sorunlarının yanı sıra iş ve çalışma hayatına ilişkin yanlış politikalar nedeniyle mevcut sorunlar AKP İktidarı boyunca daha da büyümüş ve kronikleşmiştir.

Türkiye’de iş ve çalışma hayatının en önemli sorunlarından biri olan kayıtdışı istihdam, maalesef tekstil ve hazır giyim sektöründe de çok yoğun bir şekilde görülmektedir. Güvencesiz çalışma ile sektördeki iş yerleri açısından oluşan haksız rekabet ortamı bugün çok can alıcı bir sorun haline gelmiştir. Sektördeki kayıtdışı çalışma oranı Öz İplik İş Sendikası tarafından %30, Teksif Sendikası tarafından ise %32 oranında tespit edilmiştir. Tekstil ve konfeksiyona bağlı yan sektörlerle birlikte bu oranın çok daha fazla yükseleceği şüphesizdir. Kayıtdışı çalışan binlerce tekstil işçisi, güvencesiz bir şekilde çok düşük ücretler karşılığında çalışmak zorunda kalmaktadır. Özellikle Suriyeli sığınmacıların etkisi ile tekstil ve hazır giyimdeki kayıtdışı çalışma daha yükselmiştir. Kayıtdışılığın yükselmesi de, sektöre çok ağır bir darbe vurmaktadır. Kayıtdışı bir şekilde işçi çalıştıran işveren, her türlü sosyal güvenceden ve sendikal haklardan yoksun bir şekilde çalıştırdığı işçiler nedeniyle haksız rekabet ortamı oluşturmaktadır. Prim ve vergi ödemelerini düzenli yapan, istihdam ettiği işçilerin sendikal hak ve özgürlüklerini kullanabileceği bir ortamı sağlayan dürüst işverenler bu haksız rekabet ortamında ayakta kalmakta zorlanmaktadır. Tekstil ve hazır giyim sektöründeki kayıtdışılık; işçiler, işverenler ve devlet açısından zarar ve olumsuzlukların yaşandığı bir durumu ortaya çıkarmaktadır. Şöyle ki; Ödenmeyen sosyal güvenlik primleri nedeniyle devlet zarara uğrarken, işçiler de, sosyal güvenceleri olmadan sendikal hak ve özgürlüklerini kullanamadıkları ve çok düşük ücret aldıkları bir çalışma düzenine mahkum edilmektedir.

Tekstil sektöründeki kayıtdışı çalışmada, Suriyeli sığınmacılar ve yabancı işçiler önemli bir faktördür. Özellikle son dönemde Gaziantep, Kilis gibi tekstil ve konfeksiyon işlerinin yoğun olduğu bölgelerde kayıtdışılık çok yüksek oranlarda görülmektedir. Yabancı işçiler bu sektörde ucuz iş gücü olarak görülmekte, neredeyse karın tokluğuna çalıştırılmaktadır. Bu da genel işsizliği arttıran, tekstil ve hazır giyim sektöründeki kayıtdışılığın yükseltilen ve haksız rekabet ortamını yaygınlaştıran bir durumdur. Yabancı tekstil işçilerini çalıştıran işverenler ile dürüst bir şekilde çalışan, vergi yükümlülüklerini yerine getiren, işçilerin sosyal güvenlik ve sendikal haklarını sağlayan işverenler başa çıkamaz hale gelmiştir. Dürüst işverenler daralan sektörünün sorunlarının yanında kayıtdışılı çalışmaya ile oluşan haksız rekabet ortamı ile de mücadele etmek zorunda kalmaktadır.

Tekstil ve hazır giyim sektörü, sendikal hak ve özgürlükler açısından da oldukça kötü durumdadır. Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından 2020 yılı Ocak ayında yayınlanan İş kollarındaki işçi sayıları ve sendikaların üye sayılarına ilişkin genelgeye göre; 5 numaralı doküman, hazır giyim ve deri iş kolundaki işçi sayısı 1 milyon 148 bin 954’dir. Sendikalı işçi sayısı ise 101 bin 627, sendikalaşma oranı ise %8.84’tür. 2019 Temmuz ayı verilerine göre işçi sayısı 1 milyon 92 bin 376 kişi iken, sendikalı işçi sayısı 98 bin 760, sendikalaşma oranı ise %9.1’dir. 2019 yılı ocak ayı verilerine göre ise doküman, hazır giyim ve deri iş kolundaki işçi sayısı 1 milyon 42 bin 846, sendikalı işçi sayısı 96 bin 44, sendikalaşma oranı %9,3’tür. İşçi sayısı 1 yılda 100 bin artmış ancak sendikalaşma oranı % 0.5 oranında düşerek %9.3’ten, %8.8’e gerilemiştir. Sendikalar, iş yerlerindeki örgütlenme sürecinde ciddi baskılara maruz

kalmaktadır. Sendikaya üye olmak isteyen işçiler işten atılmakla tehdit edilmektedir. Bazı iş yerlerinde, işçilerin toplu sözleşmeden yararlanmasını engellemek için farklı ünvanlı yeni iş yerleri açılmakta, toplu iş sözleşmesinin kapsamı daraltılmaktadır. Tekstil ve hazır giyim sektörü sendikal hak ve özgürlüklerin kullanılması açısından en sorunlu sektörler arasında yer almaktadır.

Tekstil sektöründeki bir başka sorunlu alan ise; taşeron uygulamalarıdır. Tekstil ve konfeksiyon işinde taşeron firmalar nedeniyle aynı işyerinde çalışan ve aynı işi yapan işçiler arasında, hatta aynı tezgahta iş yapan iki işçi arasında bile, çalışma şekil ve şartları bakımından farklılıklar oluşmaktadır. Bu firmalar, işçileri sigortasız olarak çalıştırmakta, asgari ücret yükümlülüğüne uymamakta, sendikalaşmalarını önlemekte ve örgütlenenleri de işten çıkarmaktadır. Kayıt dışı ve taşeron işçilikle işverenler, vergi vermeme, faturasız mal satma, sigorta primi ödememe gibi yasalara aykırı uygulamalarla işgücünü % 40 daha ucuza çalıştırabilmektedirler.

Tekstil sektöründeki bir diğer sorunlu konu ise kadın tekstil işçilerinde yaşanmaktadır. Yapılan araştırmalarda imalat sanayinde çalışan her iki kadından 1'i tekstil, hazır giyim ve deri işkolunda çalışmaktadır. Tekstil ve hazır giyim sektörünün de nerdeyse yarısını kadın işçiler oluşturmaktadır. Düşük ücretler karşılığı çalıştırılan kadın tekstil işçileri, niteliksiz iş gücü olarak görülmektedir. Özellikle evden parça başı iş yaparak tekstil sektörünün önemli bir parçasını oluşturan kadınlar her türlü güvenceden yoksun bir şekilde çalıştırılmaktadır. Tekstil ve hazır giyim sektöründe yoğun bir şekilde karşılaşılan "eve iş verme" ya da "evde çalışma" olarak tanımlanan çalışma şekli genelde kadınların çalıştığı alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Teknolojik bir alet kullanılmaksızın evde yapılabilecek olan ilik açma, düğme dikme gibi işleri yapan kadınlar aslında tekstil ve hazır giyim sektöründeki bir başka kayıtdışı alanı oluşturmaktadır. Kadın istihdamının yoğun olduğu bu çalışma tipi, sosyal ve sendikal hak ve özgürlüklerin hiç uygulanmadığı bir alandır.

Tekstil ve hazır giyim sektöründeki başka bir sorunlu alan ise üretimin parçalanmış olmasıdır. Üretim ana firmada başlayıp, fasoncu firmada bitirilmektedir. Üretim sürecinin parçalanması, özellikle dokuma bölümü olan iş yerleri açısından vardiyalı çalışmayı, vardiyalı çalışmayan ve fason iş alan firmalarda ise gece çalışmasını beraberinde getirmektedir. Özellikle fason iş alan firmalardaki üretim baskısı, işçiler açısından çok zor çalışma koşullarını beraberinde getirmektedir. İşin yetiştirilmesi ya da daha fazla iş yapılması için işçiler sabaha kadar çalıştırılmaktadır. Tekstil sektöründeki bu kurlsız çalışma düzeni çalışma koşulları bakımından kabul edilemeyecek düzeye ulaşmış durumdadır. Ülkemizin içinde bulunduğu ağır ekonomik kriz koşullarında işsiz kalma riski ile karşı karşıya olan tekstil çalışanları bu kurlsız çalışma düzenine razı olmak zorunda kalmaktadır.

Sektörün içinde bulunduğu daralma ve çalışma koşullarındaki zorluk ve yapısal sorunlara, tüm dünyayı sarsan covid 19 süreci de eklenince tekstil sektörü ve çalışanları çok daha büyük sorunlarla karşı karşıya kalmıştır. İmalattan perakende satışa, dokumadan ihracata kadar tekstil sektörünün her birimi, derin bir sıkıntı içine girmiştir.

Ülkemizde tekstil sektöründe ana pazar olan Avrupa ülkelerindeki firmaların yeni siparişleri durdurması hatta mevcut siparişlerini iptal etmeleri tekstil sektörü açısından ağır sonuçlar doğurmuştur. Sektördeki bu sorunlu durum elbetteki istihdama da yansımıştır. Kapanan iş yerleri nedeniyle işsiz kalanlar olmuştur. Üretime ara veren iş yerlerinde ise çalışanlar başka sorunlarla karşı karşıya kalmıştır. Kısa çalışma ödeneği alabilen işçilere zorla ücretli izin belgesi imzalatıldığı, hatta kısa çalışma ödeneği alınan süreçte bazı işverenlerce tüm risklere rağmen işçilerin zorla çalıştırıldığı kamuoyuna yansımıştır. Özellikle konfeksiyon işi yapılan iş yerlerinde, covid 19 döneminde çok yoğun bir baskının olduğu belirtilmektedir. İşlerini kaybetmekten korkan işçiler, salgına yakalanma riskini göze almak zorunda bırakılmıştır. Benzer bir durumun dokuma sektöründe de yaşandığı yine kamuoyuna yansımıştır. Covid 19 salgını nedeniyle sokağa çıkma yasağının olduğu dönemde bile çalışma izni alan bazı dokuma fabrikalarında işçiler, izni alınan üretim faaliyeti ilgisi olmayan işlerde çalıştırılmıştır.

Covid 19'un ülkemizde görülmeye başladığı ilk andan itibaren, salgın riskini yükselten koşullar altında tekstil işçileri, kendilerinin, ailelerinin ve çevrelerinin sağlığı riske atacak şekilde ve zorla çalıştırılmıştır. Üstelik salgının yaygın, riskin çok yüksek olduğu bu dönemde işçilere, maske, eldiven gibi en basit kişisel koruyucu donanımlar bile işverenlerce tedarik edilmemiştir. Covid 19 salgın sürecinin başından bugüne, tekstil ve hazır giyim sektöründe çalışan pek çok işçinin sağlığı değil, iş yerindeki performansı öncelikli olarak değerlendirilmiştir. Tekstil ve hazır giyim sektöründeki kayıtdışı çalışanlar ise tüm güvencelerden yoksun oldukları için covid 19 sürecinin en fazla mağdur olan kesimi olmuştur. Covid 19 süreci aslında iş ve çalışma yaşamındaki kayıtdışılığın sonuçlarının ne kadar ağır olduğunu bir kez daha göstermiştir.

Bu çerçevede;

- 1) Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının yayınladığı İş kollarındaki işçi sayıları ve sendikaların üye sayılarına ilişkin tebliğlerine göre 5 numaralı iş kolu olarak tanımlanan Dokuma, Hazır Giyim ve Deri sektöründe, önerenin cevaplandığı tarih itibarıyla çalışan işçi sayısı kaçtır? Bu çalışanların kaç sendika üyesidir?
- 2) Covid 19 salgınının başladığı 11 Mart 2020 tarihinden itibaren Dokuma, Hazır Giyim ve Deri sektöründe çalışan kaç kişi işten çıkartılmış ve kaç kişi işsizlik maaşı alabilmek için başvuruda bulunmuştur? Başvurulardan kaç kişi işsizlik maaşından yararlanmaya hak kazanmıştır?
- 3) Covid 19 salgınının başladığı 11 Mart 2020 tarihinden itibaren Dokuma, Hazır Giyim ve Deri sektöründe çalışan kaç kişi kısa çalışma ödeneğinden yararlanabilmek için başvurmuştur? Başvurulardan kaç kişi kısa çalışma ödeneğinden yararlanmaya hak kazanmıştır?
- 4) Covid 19 salgınının başladığı 11 Mart 2020 tarihinden itibaren Dokuma, Hazır Giyim ve Deri sektöründe çalışan kaç kişi nakdi gelir desteğinden yararlanabilmek için başvurmuştur? Başvurulardan kaç kişi nakdi gelir desteğinden yararlanmaya hak kazanmıştır?
- 5) Kayıtdışı çalışmanın yoğun olduğu sektörlerin başında gelen dokuma, hazır giyim ve deri sektöründe, 1 Ocak 2020 tarihinden önerenin yanıtlandığı tarihe

kadar olan sürede, Bakanlığınızca kaç iş yerine denetim gerçekleştirilmiştir? Bu denetimlerin sonucunda kaç iş yerine, hangi idari ve cezai yaptırımlar uygulanmıştır?

- 6) Kadın istihdamının yoğun olduğu Dokuma, Hazır Giyim ve Deri sektöründe, insanlık dışı çalışma koşullarının düzeltilmesi için Bakanlığınızın bir çalışması bulunmakta mıdır?
- 7) 1 Ocak 2020 tarihinden önergenin yanıtlandığı tarihe kadar dokuma, hazır giyim ve deri sektöründe Bakanlığınız müfettişlerince yapılan denetimlerde, kaç işyerinde, muvazaalı alt işveren uygulaması tespit edilmiştir? Bu iş yerlerine uygulanan yaptırım nedir?
- 8) Ülkemizde tekstil sektöründe ana pazar olan Avrupa ülkelerindeki firmaların yeni siparişleri durdurması hatta mevcut siparişlerini iptal etmeleri tekstil sektörü açısından ağır sonuçlar doğurmuştur. Sektördeki istihdamın korunması için Bakanlığınızca bir çalışma yapılmakta mıdır?